

focus@ongewervelden.6

juni 2007

6de focus@ongewervelden 2007

Ook deze maand, conform aan de doelstelling van de focus@, brengen we enerzijds informatie over invertebraten en doen we anderzijds ook beroep op jullie kennis en waarnemingen.

Een losse waarneming is belangrijk, maar dezelfde waarneming krijgt soms een véél grotere betekenis als ze samengevoegd wordt met andere waarnemingen op andere plaatsen in Vlaanderen.

Ook in deze focus@ dus vragen we om jullie medewerking!

Volgende thema' s komen aan bod:

- **Dier van de Maand: Sint-Jansvlinder (*Zygaena filipendulae*)**
- **rondvraag: Sint-Jansvlinder of Vijfvlek-Sint-Jansvlinder**
- **het Solitaire Bijenproject**
- **gegevens gezocht over de Meikever**
- **Neushoornkever**
- **4de Europese Vlindernachten: 11 – 15 oktober 2007**
- **opleiding tot vlindergids**
- **cursussen juni/juli 2007**
- **de activiteitenkalender**
- **varia**

Dier van de maand: Sint-Jansvlinder en Vijfvlek-Sint-Jansvlinder

Tekst : Wim Veraghtert

links: Sint-Jansvlinder, Henk Bosma, De Vlinderstichting
boven: Vijfvlek-Sint-Jansvlinders, Lucien Noens

Het lijkt wat paradoxaal, maar sommige nachtvlinders vliegen enkel overdag: de zogenaamde **dagactieve nachtvlinders**.

Hiertoe behoort de Sint-Jansvlinder, een prachtig zwartrood gekleurde vlinder van de familie van de Bloeddrupjes (Zygaenidae). Kenmerkend voor de echte bloeddrupjes zijn de ietwat verdikte antennes die de vlinders altijd naar voren houden. Die antennes verbreden wat naar het uiteinde toe, maar missen het voor dagvlinders typische afgeronde knopje. Hun vleugels vouwen ze samen boven het achterlijf.

Sint-Jansvlinders kan je vanaf eind mei ontmoeten.

De piek van de vliegperiode valt echter in de tweede helft van juni en de eerste decades van juli. Sint-Jansvlinders zijn echte bloembezoekers.

Vaak kan je hen aantreffen op composieten, in het bijzonder distels.

Sint-Jans- of Sint-Jacobsvlinder?

Verwar een Sint-Jansvlinder niet met een Sint-Jacobsvlinder.

Niet alleen de namen van deze vlinders lijken op elkaar, ze zijn beide dagactief en hebben dan ook nog eens dezelfde kleuren.

Nochtans zijn ze niet echt nauw verwant: de Sint-Jacobsvlinder behoort tot de beervlinders (Arctiidae).

Sint-Jacobsvlinders herken je al snel aan de opvallende rode lengtestreep langs de vleugelvoorrand.

Sint-Jansvlinders daarentegen hebben enkel ronde vlekjes (soms samengesmolten), geen lange strepen.

Middenmoter?

De Sint-Jansvlinder staat gekend als een algemene soort in Vlaanderen.

Toch zie je de soort helemaal niet zo vaak. Het is dus best mogelijk dat deze soort tot de zogenaamde middenmoters behoort: **vrij algemene vlinders waarvan het areaal in Vlaanderen niet echt verkleint, maar waarvan de aantallen binnen de bezette kilometerhokken toch sterk afnemen.**

Hooibeestje en Icarusblauwtje zijn voorbeelden van middenmoters onder de dagvlinders.

En aangezien de Sint-Jansvlinder dezelfde waardplanten heeft als het Icarusblauwtje, namelijk rolklaversoorten, lijkt het aannemelijk dat deze vlinder in hetzelfde bedje ziek is. Schralere graslanden met veel rolklaver worden immers zeldzamer en zeldzamer.

Vaak gaat het om bermen of kleine terreinen met restantpopulaties.

Vijf of zes vlekken?

Zoals hierboven vermeld herken je een Sint-Jansvlinder aan het rode vlekkenpatroon.

Bij een Sint-Jansvlinder tel je zes vlekken waarvan de twee bovenste (die tegen het borststuk aanliggen) met elkaar versmolten zijn tot een korte streep. Ook de twee vlekken nabij de vleugelpunt zijn soms met elkaar versmolten.

Zie je nabij de vleugelpunt slechts 1 mooie ronde stip, dan heb je wellicht te maken met een andere soort: de Vijfvlek-Sint-Jansvlinder (*Zygaena trifolii*), die in Vlaanderen zeldzamer is en vooral in het Meetjesland goed vertegenwoordigd is.

Rondvraag: Sint-Jansvlinder of Vijfvlek-Sint-Jansvlinder

In Nederland komt de Vijfvlek-Sint-Jansvlinder grosso modo enkel voor in Zeeuws Vlaanderen. De monding van de Westerschelde is een natuurlijke grens.

In Vlaanderen komt de Vijfvlek-Sint-Jansvlinder zeker in het Meetjesland (grensgebied met Zeeuws Vlaanderen) voor. Maar heeft deze vlinder ook nog **populaties in andere gebieden en tot waar strekt het leefgebied van die Vijfvlek-Sint-Jansvlinder zich uit?**

Een andere vraag: Er zijn populaties met kleurafwijking en dit zowel bij de Sint-Jansvlinder als bij de Vijfvlek-Sint-Jansvlinder. Deze dieren hebben gele i.p.v. rode vlekken. **Waar bevinden zich de populaties met de gele vlekken?**

Zie je in de buurt een soort Sint-Jansvlinder, tel dan de vlekken en kijk naar de kleur van de vlekken. Laat ons weten welke soorten er bij jou in de buurt vliegen en of ze gele vlekken hebben.

Het solitaire bijenproject

Onderstaand bericht ontvangen van **Dries Laget**

Beste bijenliefhebber,

De bijen vliegen al meer dan een maand onafgebroken op en af van hun nestgang naar de bloemen. Vorig jaar was het rond deze tijd nog wachten op de eerste week echt lenteweer. Ondertussen hebben we er al een halve zomer opzitten... Maar niet alleen de bijen vliegen, ook de tijd vliegt.

En zo zijn we al in het derde jaar van het Solitaire Bijenproject.

Hopelijk hangt uw nestkastje nog recht, heeft het niet al te veel afgezien en huist er ondertussen een mooie hoeveelheid bijen in.

Ik had dit project ooit opgestart in kader van een doctoraat. Dat doctoraat is er niet van gekomen (omdat er geen beurs gevonden werd en bijen niet wetenschappelijk interessant bevonden werden...). Op zoek gaande naar werk binnen de bijenwereld heb ik in de zomer van 2006 in Engeland gewerkt rond bestuiver-plant-relaties. Zeer interessant, maar mijn grootste passie ligt toch bij onze eigen Belgische solitaire bijen.

Welke komen er nu voor? En waar? en met hoeveel?

Gelukkig kon ik vanaf 1 april 2007 opnieuw aan de slag op het Labo voor Zoöfysiologie van de UGent. Hier zal ik gedurende drie jaar een project rond honingbijen leiden. Maar gedurende deze drie jaar heb ik ook de mogelijkheid om verder de solitaire bijen te bestuderen. En dat zal ik dan ook doen! En liefst met jullie hulp, want Vlaanderen is groot en een zomer veel te kort om alleen de bijenfauna in kaart proberen te brengen.

*Concreet: **ik zou het solitaire bijenproject willen opentrekken naar alle wilde bijen.** Dus niet alleen de nestkastbewoners, maar ook de grondbewoners en hun koekoeksbijen. Alle waarnemingen van solitaire bijen of hommels zijn dan ook meer dan welkom. Ook bijen die je niet kan determineren of wilt verifiëren mag je zeker aan mij bezorgen. Ik zal ze met plezier op naam brengen!*

*Om te helpen en het project ook open te trekken naar andere mensen toe, heb ik een **website** gebouwd. Die bestaat enerzijds uit wat uitleg rond het project en hoe je gemakkelijk nestgelegenheden kan aanbieden.*

Anderzijds uit een deel dat het moet mogelijk maken om de nestkastbewonende solitaire bijen op naam te brengen. de site is nog niet volledig af en zeker het tweede deel moet nog bijna volledig worden uitgewerkt. Maar ik heb ze toch al on-line gezet: www.solitairebijen.ugent.be Zeker eens gaan kijken!! En opmerkingen of fouten mag je me altijd doorsturen.

De toekomst ziet er goed uit: er ontstaat meer en meer aandacht voor de solitaire bijen; ik kan het project nog minstens drie jaar verder ondersteunen en een aantal mensen beginnen zich al wat thuis te voelen in de bijendeterminatiewereld. Ik hoop dan ook op een beetje regen

binnenkort, maar daarna op een bijenzomer als nooit tevoren. Het voorjaar leverde alvast fantastisch veel soorten, waaronder een aantal zeer zeldzame... dus dat belooft.

Meikever: gegevens gezocht

Onderstaande vraag ontvangen van **Dominique Verbelen**:

Ik ben op zoek naar mensen die doorheen de jaren (hoe verder terug in de tijd, hoe beter) hun eerste waarneming van een meikever hebben genoteerd!

Misschien is er wel iemand die zijn waarnemingen jaarlijks bijhoudt?

Laat het me gauw weten op d.verbelen@pandora.be

Ook van mottenvangers die systematisch noteerden hoeveel meikevers ze tijdens hun nachtvlindersessies vingen, had ik graag hun gegevens ontvangen!

Het lijkt er sterk naar alsof meikevers dit jaar opmerkelijk vroeger vlogen dan vorige jaren en zeker hun hoofdvliegperiode met een decade of meer verlegden

Het zou mooi zijn mochten we dit met zoveel mogelijk gegevens kunnen hard maken!

Alvast bedankt voor de eventuele respons!

Neushoornkever

Foto : Geert Spanoghe

Eind maart kwam bij Natuurpunt de melding binnen van een vondst van tientallen **neushoornkevers in een composthoop te Mortsel**.

Begin mei werden tijdens beheerswerken in de **Damvallei** (nabij Gent) onder een **oude hoop maaisel** eveneens tientallen neushoornkevers gevonden.

In beide gevallen waren zowel kevers als larven aanwezig.

Deze kever is geen nieuwe soort voor Vlaanderen. Ook al heeft het diertje een wat tropisch voorkomen en bevindt het zich hier aan de noordrand van zijn gekend verspreidingsgebied: het is een zuiver inheemse soort.

Vroeger werd de kever vooral gevonden in bossen in vermolmd hout, later meer in zaagsel bij zagerijen en nu wordt hij regelmatig opgemerkt in composthopen.

Een vermoeden bestaat dat de soort zich aan het uitbreiden is in Vlaanderen.

Alhoewel de klimaatverandering een invloed kan hebben zullen er waarschijnlijk nog andere oorzaken aan de basis liggen van een mogelijke uitbreiding. Zo blijft er door een veranderd bosbeleid veel meer dood hout in de bossen liggen en ook daar kan deze kever van profiteren. Het composteren thuis wordt aangemoedigd en ook de compostbak in de tuin is voor de Neushoornkever een geschikt biotoop.

Focus@ ongewervelden zou dit **graag van dichterbij opvolgen** en daarom vragen we jullie medewerking. Stuur jullie waarnemingsgegevens (oude + recente) door naar de redactie: focus.ongewervelden@telenet.be

We houden jullie, in volgende edities, op de hoogte met een overzicht van de ontvangen gegevens. Zo komen we wellicht meer te weten over de verspreiding en leefomstandigheden van deze kever.

4de Europese Vlindernachten: 11 – 15 oktober 2007

De **Vlaamse Vereniging voor Entomologie** organiseert in België de **4de Europese Vlindernachten**.

Deze zullen plaatsvinden in de periode **11–15 oktober 2007** op een **door u gekozen plaats** ergens in Europa. Voorlopig worden de waarnemingen nog beperkt tot de zogenaamde Macroheterocera (dus inclusief Hepialidae, Cossidae, Limacodidae en Psychidae). De observaties moeten gebeuren in de opgegeven periode plusminus 1 dag. Het is mogelijk om tijdens deze periode altijd op dezelfde plaats waar te nemen of om telkens een andere locatie te kiezen. Je kan individueel waarnemen, of andere mensen toelaten om mee te kijken. Geef in dit laatste geval zo snel mogelijk een seintje aan de secretaris (Willy De Prins, willy.de.prins@telenet.be) zodat je activiteit kan aangekondigd worden. Vermeld datum, uur, precieze plaats en telefoonnummer.

Doel van het evenement: ontwikkeling van samenwerkingsverbanden, Europese faunistische snapshot van de op die dag actieve Macroheterocera en publicatie van de resultaten.

Absolute voorwaarde:

Enkel gegevens van met zekerheid gedetermineerde soorten mogen ingevuld worden. In geval van twijfel, betrouwbare hulp zoeken of de gegevens helemaal niet meedelen. **Beter geen gegevens dan foutieve gegevens.**

De gegevens moeten in de vorm van een lijst **gestuurd worden**, bij voorkeur een down-te-loaden Exceltabel (www.phegea.org) **vóór 31 januari 2008** naar Willy De Prins (willy.de.prins@telenet.be) of naar Chris Steeman (christiaan.steeman@telenet.be).

De volgende gegevens moeten op de lijst ingevuld worden:

naam en adres van de waarnemer, naam van de familie, het genus en de soort.

Gebruik de volgorde en de namen zoals op de Catalogue of Belgian Lepidoptera (www.phegea.org).

De aantallen kunnen met een exact nummer worden aangegeven of met een schatting: x = zeer zeldzaam (1–5), xx = zeldzaam (6–29), xxx = gewoon (30–99), xxxx = zeer gewoon (meer dan 100).

Meer info: <http://lepidoptera.fw.hu> en <http://european-moth-nights.ch.vu>

Opleiding tot vlindergids

Vlinderwandelingen zijn in veel afdelingen vast terugkerende activiteiten. Voor andere afdelingen is het misschien een activiteit waar ze zich nog niet aan gewaagd hebben. Dan is 2007 het uitgelezen jaar om hieraan iets te veranderen. **Natuurpunt Educatie** en **Natuurpunt Studie** organiseren immers een aantal nieuwe activiteiten rond dagvlinders. Zo wordt het project '**Landelijke tuinvlinders**' opgestart. Dit project is enigszins gelijklopend met de gekende tuinvogelactie 'Vogels voeren en beloeren'.

Het doel van deze vlinderactie is de mensen **attent maken op de vlinderdiversiteit** in hun tuin, de aantallen en soorten vlinders in Vlaamse tuinen **in kaart te brengen** en de deelnemers **tips te geven** voor een vlindervriendelijke tuinrichting.

Op **4 & 5 augustus 2007** vindt er een groot nationaal **telweekend** plaats.

Daarnaast wordt dit jaar ook gestart met het verzamelen van gegevens voor een **nieuwe dagvlinderatlas**. Vlinderkijkers van elk niveau kunnen hieraan meewerken door losse waarnemingen door te sturen, een atlashok te adopteren, rode lijstsoorten in kaart te brengen of een monitoringroute te lopen.

Naast deze acties zijn er jaarlijks in Vlaanderen ook heel wat losse vlinderwandelingen. Het gidsen van zo'n wandeling is niet voor iedereen evident. Daarom voorzien we **een basiscursus om vlindergidsen op te leiden**. Elke medewerker van Natuurpunt die zich in een afdeling wil inzetten voor een vlinderactiviteit, maar nog onvoldoende kennis heeft rond vlinders, raden we aan om deel te nemen aan deze cursus. Het gaat niet om een cursus leren gidsen, wel om te leren gidsen rond het thema vlinders.

Per provincie wordt er één theoretisch lesgedeelte voorzien. In de provincie met het hoogste aantal deelnemers zal ook een praktijkwandeling voorzien worden. Hieraan kunnen ook de deelnemers van de andere provincies deelnemen.

De inhoud van de les ziet er als volgt uit:

- * Een inleiding op de toestand van de Vlaamse dagvlinders en het project 'Landelijke tuinvlinders'.
- * Een powerpointpresentatie die tijdens een vlindervoordracht getoond kan worden
- * Hoe bouw ik mijn vlinderverhaal op doorheen de wandeling?
- * Boeiende weetjes over een aantal opvallende soorten
- * Veel gestelde vragen en algemene tips.

Alle deelnemers ontvangen het nodige materiaal en een syllabus zodat ze thuis alles nog eens kunnen nalezen. Ook de powerpointpresentatie kan worden gebruikt tijdens je eigen vlinderactiviteit.

In **vijf provincies** zal er een lesavond plaatsvinden, telkens **van 19.30 tot 23.00 uur**. Deelnemen is **gratis**. De avond kan enkel doorgaan als er minimum 10 deelnemers zijn.

Hieronder vindt u een overzicht van de locaties en lesgevers.

Provincie	Datum	Locatie	Lesgever
Vlaams-Brabant	Dinsdag 19/06/2007	Regionaal Landschap Noord-Hageland Villa Coremans, Gelrodeweg 2, Aarschot	Wim Veraghtert
West-Vlaanderen	Woensdag 20/06/2007	Natuurcentrum Beisbroek, Zeeweg 96, Sint-Andries	Wim Veraghtert
Antwerpen	Donderdag 21/06/2007	BC Mechels Rivierengebied, Muizenhoekstraat 7, Muizen	Wim Veraghtert
Oost-Vlaanderen	Woensdag 27/06/2007	BC De Grutto, Mahatma Ghandistraat 32, Gent	Wim Veraghtert
Limburg	Donderdag 28/06/2007	Bijen- en Insectencentrum De Lieteberg, Zuurbroekstraat 16, Zutendaal	Wim Veraghtert

LET OPI!!

De cursus gaat enkel door als er minimum 10 inschrijvingen zijn!

Eventueel is het wel mogelijk om bij onvoldoende deelnemers in een andere provincie de cursus te volgen. Tracht vooral zelf extra medewerkers in je afdeling te motiveren om deel te nemen!

Gelieve het inschrijvingsformulier ingevuld terug te bezorgen via de post of geef de gegevens door via mail: tineke.thijs@natuurpunt.be

✂

Afdeling: .....
contactpersoon: .....
tel.: ..... e-mail: .....

Namen + telefoonnummers + e-mailadressen deelnemers:

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Gelieve het strookje terug te bezorgen aan:
Natuurpunt Educatie, t.a.v. Tineke Thijs, Graatakker 11, 2300 Turnhout, 014/47 29 55

Cursussen juni/juli 2007

Lesgever is Nobby Thys, 014/47 29 55, nobby.thys@natuurpunt.be, tenzij anders vermeld.

Dagvlinders voor beginners

Provincie Vlaams-Brabant

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Herent

Plaats: CC De Wildeman, Wilselsesteenweg, Herent

Theorie: 06/06 en 20/06 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 24/06 en 26/08 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 10€ leden en 30€ niet-leden (automatisch lid van Natuurpunt)

Inschrijven: Patrick Luyten, 016/48 99 96, patrick.luyten@pandora.be

Libellen

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt De Wielewaal

Plaats: Zaal Colibrant (ingang via stadsbibliotheek, Kardinaal Mercierplein 6, Lier

Theorie: 04/6 en 11/6 van 19u00 tot 22u30

Praktijk: 16/6, 24/6 en 08/7 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 10€/leden en 12.50€/niet-leden op 880-2989261-59 met vermelding "libellencursus"

Inschrijven: Paul de Haes, 03/455 57 99, haesjes@natuurpunt-wielewaal.be

Provincie Oost-Vlaanderen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Boven-Schelde

Plaats: Zaal Flora, Pastoor Clausplein 1, Merelbeke

Theorie: 22/06 en 29/6 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 07/07 en 2de excursie nog te bepalen van 14u00 tot 17u00

Prijs: 15€/leden en 20€/niet-leden op 891-0440223-47 met vermelding "libellencursus"

Inschrijven: Dominique Verbelen, 09/324 60 86, 0484/11 98 99, d.verbelen@pandora.be

Insectensporen

Provincie Vlaams-Brabant

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Zemst

Plaats: d' Oude school, Damstraat 49, Weerde

Theorie: 08/6 en 15/6 van 20u00 tot 22u30

Praktijk: 23/6 en 30/6 van 9u00 tot 12u00

Prijs: gratis

Inschrijven: Jeanne Peeters, 015/61 20 86, jeanne.peeters@skynet.be

Activiteitenkalender

2 juni 2007

Olen

Moord in de Poel, cursus voor natuurgidsen en leerkrachten

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 9u30

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64, ericstoffelen@skynet.be

2 juni 2007

Hasselt

Excursie vlinders en libellen in Kiewit

Afspraak: parking Domein Kiewit, Putvennestraat om 14u00

Organisatie: NP Hasselt – Zonhoven , SAP

Info: Jan Wyers 0475/ 31.37.09, jan.wyers@skynet.be

14 juni 2007

Ronse

Determinatie ongewervelden Boschheide

Afspraak: De Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse 19u30 - 22u30

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

16 juni 2007

Hasselt

Excursie vlinders en libellen te Tommelen

Afspraak: Spoorwegstraat onder de brug van de grote ring, waar deze onder de spoorweg gaat om 14u00

Organisatie: NP Hasselt – Zonhoven , SAP

Info: Jan Wyers 0475/ 31.37.09, jan.wyers@skynet.be

21 juni 2007

Zutendaal

Insectendeterminatie-avond

Afspraak: Bijen- en insectencentrum 'De Lieteberg', Zuurbroekstraat 16, Zutendaal van 19u tot 22u

Organisatie: NP Educatie

Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55, nobby.thys@natuurpunt.be

22 juni 2007

Turnhout

Lieveheersbeestjes, Wim Veraghtert

Afspraak: Secretariaat Natuurpunt Educatie, Graatakker 11 Turnhout van 19u tot 22u

Organisatie: NP Educatie

Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55, nobby.thys@natuurpunt.be

22 juni 2007

Zammel

Plaatsen van fuik

Afspraak: na te vragen indien geïnteresseerd

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64, ericstoffelen@skynet.be

23 juni 2007

Zammel

2de maal bemonsteren binnenbroek Zammel

Afspraak: Kerk Zammel om 14 uur

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64, ericstoffelen@skynet.be

25 juni 2007

Olen

Determinatie waterdiertjes

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 19u30– 22u00

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64, ericstoffelen@skynet.be

28 juni 2007

Ronse

Determinatie ongewervelden Boschheide

Afspraak: De Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse 19u30 - 22u30

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

30 juni 2007

Hasselt

Excursie vlinders en libellen in de Rode vijvers

Afspraak: Kapel van O.L.V. van de Altijddurende bijstand (Bolderdal - Goorstraat) om 14u00

Organisatie: NP Hasselt – Zonhoven , SAP

Info: Jan Wyers 0475/ 31.37.09, jan.wyers@skynet.be

9 juli 2007

Herentals

Plaatsen van fuik

Afspraak: na te vragen indien geïnteresseerd

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64, ericstoffelen@skynet.be

10 juli 2007

Herentals

2de maal bemonsteren Herentals Stenendijk

Afspraak: Infobord Roerdompstraat, Olen om 9 uur

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64, ericstoffelen@skynet.be

11 juli 2007

Olen

Determinatie waterdiertjes

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 19u30– 22u00

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64, ericstoffelen@skynet.be

14 juli 2007

Heusden-Zolder

Excursie vlinders en libellen in de Wijvenheide

Afspraak: Parking in Vrunstraat tegenover kasteel Vogelsanck om 14u00

Organisatie: NP Hasselt – Zonhoven , SAP

Info: Jan Wyers 0475/ 31.37.09, jan.wyers@skynet.be

Varia

Wil je de [focus@ongewervelden](mailto:focus@ongewervelden.be) in de toekomst *niet meer* ontvangen, geef dan jouw naam en e-mailadres door op ons **contactadres**:

focus.ongewervelden@telenet.be

Je kan op dit adres ook terecht voor het doorgeven van gegevens van andere geïnteresseerden, mededelingen en teksten voor de volgende focus, vragen en suggesties...

De lijst met namen waar je waarnemingsgegevens naar toe kunt sturen is te vinden op:

<http://users.pandora.be/lampyril/lampyril/focus.htm>

Dank voor het lezen en tot de volgende keer.